

Type your text

LESARSKA ŠOLA MARIBOR
Srednja lesarska in gozdarska šola Maribor
Lesarska ul. 2, 2000 Maribor

OPREMLJENOST IN OHRANJENOST ROJSTNE HIŠE FRANCA MIKLOŠIČA

Raziskovalno področje: Etnologija

Raziskovalna naloga

Mentor:

Igor Hovnik

Avtorica:

Lea Dogša

Maribor, 2021

KAZALA

KAZALO VSEBINE:

1. TEORETIČNI DEL.....	8
1.1. VERNAKULARNA ARHITEKTURA	8
1.2. NARAVNI MATERIALI ZA GRADNJO.....	9
1.2.1. Kamen.....	9
1.2.2. Les.....	9
1.2.3. Gnetenje ilovice	10
1.3. ZIDAKI	11
1.3.1. Ročno oblikovanje	11
1.3.2. Čerpič.....	11
1.3.3. Žganje	11
1.3.4. Ilovnati ometi	12
1.4. POVRŠINSKA OBDELAVA	12
1.5. PROSTORI IN POSEBNOSTI HIŠE	13
1.5.1. Hiša z gospodarskim delom	13
1.5.2. Gospodarsko poslopje, hlev	14
1.5.3. Klet.....	15
1.5.4. Črna kuhinja	16
1.5.5. Detajli	17
1.5.6. Les kot izrazilo in okras.....	18
1.5.7. Barve.....	19
1.6. POMURSKA ARHITEKTURNA REGIJA.....	20
1.6.1. Splošne značilnosti	20
1.7.FRAN MIKLOŠIČ	21
2. PRAKTIČNI DEL	22
2.1. Osnovni opis hiše in okolice	23
2.1.1. Izdelovanje zidakov	24
2.1.2. Lesene komponente	25

2.1.3. Dozidana klet.....	26
2.1.4. Izgled hiše.....	26
2.1.5. Vrtni paviljon	27
2.2. Sestava hiše	28
2.2.1. Predsoba.....	29
2.2.2. Kuhinja	30
2.2.3. Shramba	32
2.2.4. Podstrešje.....	32
2.2.5. Desna soba.....	34
2.2.6. Prizidek	34
2.2.7. Spominska soba.....	35
2.3. IZDELOVANJE MAKETE	37
2.3.1. Opis makete	38
2.3.2. Načrti	38
2.3.3. Materiali.....	39
2.3.4. Laser in izrez	39
2.3.5. Sestava makete	41
2.3.6. Težave pred katerimi sem se znašla.....	43
2.3.7. Naredila bi drugače	45
3. REZULTATI HIPOTEZ.....	45
4. DRUŽBENA ODGOVORNOST	46
5. ZAKLJUČEK.....	46
6. VIRI IN LITERATURA.....	47
6.1. Literatura	47
6.2. Spletni vir.....	47
6.2. Slikovni viri.....	47

KAZALO SLIK:

Slika 1: Črna kuhinja na Meznarjevi domačiji	16
Slika 2: Rojstna hiša Franca Miklošiča, Radomersčak 33.....	21
Slika 3: Potomka stare trte	22
Slika 4: Tabla pri Žametovki	22
Slika 5: Primerjanje zidakov	23
Slika 6: Vrata pred kletjo	24
Slika 7: Vrtni paviljon	25
Slika 8: Kovane vezi.....	26
Slika 9: Odpadanje ometa na zunaji steni, za vhodnimi vrati	27
Slika 10: Strop v kuhinji	28
Slika 11: Odpadanje ometa od obodu vrat.....	28
Slika 12: Tla v kuhinji, prehod v shrambo	29
Slika 13: »Čakatur« viden iz zgornje strani.....	30
Slika 14: Dimnik viden na podstrešju.....	31
Slika 15: lesne vezi v ostrešju.....	31
Slika 16: Streha vidna iz podstrešja	32
Slika 17: Manjša lončena peč	33
Slika 18: Stari tram	34
Slika 19: Lončena peč v spominski sobi.....	34
Slika 20: Maketa hiše	35
Slika 21: Ekran laserja	37
Slika 22: Izrez kapa plošče	38
Slika 23: Izrez na papirju	38
Slika 24: Sestavljeni prvi trije deli makete	39
Slika 25: Maketa s sestavljenim stropom	40
Slika 26: Na maketi viden rob strehe	40
Slika 27: Maketa na podlagi	41
Slika 28: Viden utor narejen od izrezu z laserjem	41

ZAHVALA

Pri izdelovanju raziskovalne naloge se zahvaljujem predvsem mentorju za pomoč pri izdelovanju makete, profesorici slovenskega jezika za lektoriranje celotne naloge in lastnikoma hiše zakoncema Vaupotič za prijazno predstavitev hiše ter fantu in družini za podporo.

POVZETEK

V teoretičnem delu raziskovalne naloge bom predstavila značilnosti kmečkih hiš po Sloveniji, osredotočala se bom predvsem na pomurske hiše. Poudarila bom pomen in ohranjenost arhitekture in kulturne dediščine po vsej državi.

V praktičnem delu se bom osredotočila na rojstno hišo znanstvenika in jezikoslovca Franca Miklošiča v Radomersčaku pri Ljutomeru (Prlekija).

Po obisku in ogledu hiše želim s pomočjo makete, ki jo bom izdelala, ponazoriti njen zunanji izgled.

Želim si opraviti tudi pogovor s trenutnim lastnikom hiše, kako poteka življenje v hiši kulturnega pomena. Skozi proces raziskave se bom poglobila tudi v pomen uporabe in opremljenost posameznega prostora nekoč in danes.

ABSTRACT

In the theoretical part of the research paper, I will present the farmhouses in Slovenia, focusing mainly on houses in Pomurje. I would like to emphasize the importance and preservation of architecture and cultural heritage throughout the country.

In the practical part, I will focus on the birth house of the scientist and linguist Franc Miklošič that stands in Radomerščak pri Ljutomeru (Prlekija).

After visiting the house, I have a desire to use a model to make, to illustrate the appearance of the house from the outside.

I also want to have a conversation with the current owner of the house about living in a house of such cultural significance. Through the research process, I would also delve deeper into the importance of usage and equipment of each room in the past and today.

UVOD

V današnjem času živimo v tempu življenja, v katerem ne opazimo vseh privilegijev, ki smo jih pridobili v razvoju načina življenja. Eden izmed večjih privilegijev so objekti, v katerih v današnjem času živimo, delamo, se učimo ...

Naprednost, priročnost in uporabnost razporejenosti prostorov ter možnosti, ki jih imamo pri gradnji danes, nekoč niso poznali, temveč so razvijali počasi, pozorno in spretno.

Odločila sem se, da se sama odpravim do ene izmed starejših hiš in si jo dobro ogledam.

Pri starejših hišah me pritegne predvsem iznajdljivost, ki so jo nekoč uporabljali za gradnjo različnih objektov. Odločila sem se za rojstno hišo Franca Miklošiča. V okolici rojstnega kraja sem večkrat slišala zanjo, a si je do sedaj še nisem uspela ogledati. Spoznala bom lastnika in preteklost hiše.

HIPOTEZE

V svoji raziskovalni nalogi sem si za začetek postavila nekaj hipotez, ki jih bom ob koncu naloge potrdila ali zavrgla na podlagi lastnega raziskovanja.

1. Rojstna hiša Franca Miklošiča se danes več ne uporablja kot stanovanjska hiša, vikend itd., temveč zgolj kot spomenik znanstvenika in jezikoslovca.
2. Ohranjenih je še vsaj nekaj delov hiše iz prvotne gradnje.
3. Hiša ima zgolj tri prostore (kuhinjo in dve dodatni sobi).
4. Uspelo mi bo izdelati maketo hiše.

NAMEN IN CILJI NALOGE

Moj namen pri nalogi je predvsem to, da sama spoznam starejšo arhitekturo in da tudi drugim ljudem predstavim skrite bisere slovenske kmečke arhitekture, in sicer prav iz mojega domačega konca Slovenije. Pri iskanju virov bi se rada osredotočila na literaturo iz knjižnice, predvsem po možnosti na besedila slovenskih arhitektov, internetne vire pa bi tokrat poskušala izpustiti.

Najpomembnejši cilj je izdelava makete, ki jo bom izdelala proti koncu raziskovanja, saj menim, da bom do takrat sam objekt bolje spoznala, prav tako pa tudi njegovo sestavo. To bo moja prva maketa, zato upam, da mi bo uspelo izdelati vsaj osnovno obliko hiše, če že ne zajamem vseh malenkosti, ki se v hiši skrivajo.

1. TEORETIČNI DEL

1.1. VERNAKULARNA ARHITEKTURA

»Preprosta arhitektura za vsakdanjo rabo ni plod velikih in učenih mojstrov, ki so bili šolani in so poznali velike arhitekture pomembnih kultur sveta. Snovali in gradili so mojstri, ki so dobili znanje kot dediščino svojih prednikov, predvsem z redom, ne z recepti. Red so brezpogojno upoštevali, saj so iz izkušenj vedeli, da se vsaka neuporaba reda grdo maščuje. Ne recept, red je pomemben. Recept določa enake rešitve in enake rezultate, red pa omogoča enakost v zasnovi in različnost v izvedbah. Zato v Sloveniji nimamo dveh enakih kozolcev, a po zasnovi so vsi tipi enaki.

Danes rečemo »vernakularna arhitektura«, ampak že s to besedno zvezo je cela zgodba. Paul Oliver iz Oxforda, kot vodilni strokovnjak za to zvrst je napisal: »(this architecture) ' was so little know we don't even have a word for it' (Oliver ,2003, str.:11). Ta arhitektura je bila tako malo poznana, da nimamo niti besede zanjo. Res je. Včasih so rekli, da je »ljudska«. Pa se izkaže, da ni vedno ne »od« ljudstva in vedno »za« ljudstvo. Rekli so ji »vaška«, pa »podeželska, ruralna«, a včasih imajo vasi več urbanega, mestnega kot nekatera mesta. Rekli so ji »domorodska«, celo »plemenska«, a v Evropi že dolgo ni več domorodcev in ne plemen.

Vse te oznake nosijo pridih slabšalnosti, podcenjevanja. Ne le danes.

Zato ni čudno, da je ne omenjata ne Platon iz klasične Grčije in ne rimski mislec Vitruvij, ki razmeroma na široko razpravljata o problemih klasične, »pomembne« arhitekture.« (Juvanec, 2010, str.:14)

»Arhitektura je sestav zahtev uporabnika, možnosti, ki jih nudi narava in zmožnosti graditelja, da ti dve kategoriji uskladi v največji možni meri. Zahteve uporabnika, ki je običajno tudi investitor, so želje, potrebe tistega, ki ve, kaj hoče, ki ve, kaj bo rabil in česa ne, ki si lahko naloži le toliko veliko gradnjo, kot jo potrebuje in kot jo bo lahko vzdrževal. Možnosti narave so tiste okoliščine, ki dovoljujejo izrabo materialov, njihovo obdelavo in tehnologijo ter seveda

izrabo materialov, arhitekture same. Gre torej za naravne materiale ali za materiale, ki jih človek obdela tako, da jih izboljša, na primer žgana opeka namesto surove, zaščiten les namesto odkritega itn. Gradnja pa je tisti element, ki omogoča izrabo možnosti in vključuje vse pridobljeno znanje, dediščino prednikov in tuje izkušnje pri sestavi hiše, ki služi za določene namembnosti. Pri tem oblika ni zanemarljiv sestavni del. In če proporcionirana koroška kašča ali klet, pa vodnjak ali klopotec niso postavljeni na vidna mesta zaradi postavljaštva, pač pa zaradi tega, da bolje delujejo, temu danes rečemo smiselno postavljene v prostor. Delovanje je bistveni del kompozicijske celote. Estetsko oblikovan klopotec daje gledalcu ob uporabi tudi estetski doživljaj, ga dopolnjuje na področju kulture in seveda ni namenjen preživetju samemu.« (Juvanec, 2010. str.:15)

1.2. NARAVNI MATERIALI ZA GRADNJO

1.2.1. Kamen

»Kamen je najstarejši gradbeni material. Najprej so ga klesali, ko so večali naravna zatočišča – jame, pozneje pa so z njim utvarjali zgradbe tudi tam, kjer jih narava ni - sredi plodnih polj, bogatih gozdov in med živalmi. To so bila zatočišča v pravem pomenu besede.

Kamnite zgradbe so sestavljene iz velikih naravno oblikovanih kamnov, pozneje pa si jih je človek oblikoval tako, da je z njimi najbolj uspešno sestavljal stene, strope, strehe.« (Juvanec, 2010, 18)

1.2.2. Les

»Les je v naravni obliki kot deblo najuspešnejši material, ki ga je razmeroma lahko oblikovati z ročnim orodjem. Najbolj preproste konstrukcije so kladne zveze, s prekladami pa je mogoče premostiti tudi razmeroma velike razpetine. Tudi strehe. Tudi za kovni material, ne le za konstrukcijo. Zanje so uporabljali tanke skodle (kalane deščice: Koroška) ali debele in daljše skodle (Gorenjska).« (Juvanec, 2010, 18)

»Značilnosti severovzhoda je, da lesa ni potrebno obdelovati povsem eksaktno, da morebitne špranje med tramovi zatesnimo s slamo in z ilovico. V tem materialu je tudi notranji in zunanji omet.

Lesene konstrukcije, tesarsko delo ali kot temu tam rečejo »cimprane« so navzven vidne s svojimi spoji vogalov in s previsnimi elementi, ki nosijo konstrukcijo strehe, omogočajo komunikacijo v dolgih zgradbah in varujejo orodje in drva ob zidu.

Za severovzhod Slovenije so značilne vse zveze lesene konstrukcije z drugimi materiali. Na Pohorju in na Kozjaku, tudi v Halozah, les oblikuje bivalni del hiše, razen seveda okrog peči, kjer mora material prenesti višje temperature. V Slovenskih goricah, v Pomurju in na Goričkem je predvsem doma »cimper«, tesarska konstrukcija lesenih tramov in plohov. Gre za kladne vezi s preklopi, kadar pa preklapov ni, je vogal izveden v principu lastovičjega repa. Redkeje najdemo okvirne konstrukcije s tramovi ali s plohi. Običajno so postavljeni vodoravno, v tem prostoru tudi navpično, kar je v arhitekturi redkost. Med tem ko je leseni del bivalne hiše na Pohorju in v Halozah navadno gol, po barvi temno siv ali skoraj črn, je v nižinskih krajih vedno zatesnjen s slamo, mešano z ilovico in prekrit z ilovnatim ometom, debeline tudi do šest centimetrov. Včasih lesene konstrukcije sploh ni videti.« (Juvanec, 2010, str.:20,21)

1.2.3. Gnetenje ilovice

»Najprimitivnejši način ročnega dela je gnetenje. Gnetemo lahko blato, glino, ilovico. Ti materiali dobijo, če so zadostno navlaženi, novo obliko, a so krhki.

V kolikor se sušijo na zraku, so bolj občutljivi večji, debelejši kosi, saj se notranji deli sušijo počasneje in dalj časa od zunanjih.

Gnetena ilovica, žgana na visoki temperaturi, je bolj obstojna in bolj uporabna. V arhitekturi je najpreprostejši zid prav gneten in stisnjen v zelene oblike, pri zidu predvsem v debelino. Bolj uporaben je debelejši zid, je tudi bolj konstruktiven, a krhek material zahteva učvrstitev. To so lahko veje iglavcev, lahko pa je tudi slama.

Poseben problem predstavlja delo. Ker ne moremo zgnesti vsega zidu v enem, ga je treba razdeliti na delovne etape. To pomeni v kompoziciji sestav sekvenc. Problem so spoji.

Ilovnat zid v butani izvedbi ima vedno vodoravne pasove, ki jih delijo navpični spoji. Teh spojev nikakor ni mogoče izvesti popolno. Zasušena sekvenca se ne spaja z vlažno, svežo in tehnično ne tvori enotne stene.« (Juvanec, 2010, 28)

1.3. ZIDAKI

1.3.1. Ročno oblikovanje

»Za boljšo kvaliteto zidu so potrebni manjši zidaki, pri čemer lahko razdelimo tudi delo: priprava oblikovnikov in sušenje, potem pa vdelava v konstrukcijo. To je vsekakor bolj ekonomično, saj uvaja specializiranost in s tem boljši efekt dela, večjo eksaktnost in boljšo kvaliteto, tako v prostoru kot v času.« (Juvanec, 2010, 29)

1.3.2. Čerpič

»Čerpič je ilovnat zidak, sušen na soncu ali na zraku, ko ilovico naphamo v lesen okvir, ki ji da obliko. Sušene zidake sestavljajo in vežejo z glino in vodo, stena pa na zunaj potrebuje zaščito, omet. Tudi ta je navadno ilovnat.

Armiranje zidakov je še vedno potrebno, pri nas uporabljajo predvsem slamo, v Franciji je na primer v ta namen ne poznajo. Tudi omet je učvrščen s slamnatimi vlakni, ki so včasih daljša.

Pri sestavljanju manjših elementov (zidakov) pridemo do novega problema, saj stalne oblike in stalne razsežnosti zahtevajo umen sistem odnosov dimenzij. Ta mora omogočati vzdolžno sestavljanje, prekrivanje, menjajoči se ritem sestava ter stalni odnos dolžine s širino, saj dolžina zidaka predstavlja debelino stene. » (Juvanec, 2010, 29)

1.3.3. Žganje

»Najučinkovitejša tehnika je nedvomno žganje na visoki temperaturi. Tako se ilovica tehnološko spremeni in je ne moremo več vrniti v primarno obliko (kar je pri sistemu »adobe« mogoče odslužen čerpič, lahko stremo v prah in ga z vodo spet vgradimo v novega). Žgana glina je na zraku povsem obstojna, ne vpija vode, je še vedno krhek material, a za vzidavo v steno zadosti trden. Na zunanji strani je še vedno potrebna zaščita, omet. Žgan oblikovnik, opeka, ima lahko ostre robove, kar pripomore k trdnejši konstrukciji. Tako so dimenzije bolj eksaktne, to pa zahteva bolj popoln promocijski sistem.« (Juvanec, 2010, 29)

1.3.4. Ilovnati ometi

»Zunanja zaščita glinastih gradiv je potrebna zaradi podnebnih pogojev, notranje stene morajo biti poravnave zaradi higiene. Zunanji vplivi so predvsem vlaga, na izpostavljenih mestih tudi sončna pripeka.

Omet ščiti konstrukcijo zidu neglede na njen material. Omet mora imeti velike sprimne lastnosti (razni materiali: les, ilovica, opeka, kamen), mora biti tren (armiranje s slamo), na zunanji površini pa mora biti čim bolj trd (apnen oplesk ščiti in daje zunanjo podobo).

Ilovnat omet je razmeroma ranljiv. Je mehak in ni odporen na vlago. Zato ga navadno na zunanji strani utrdijo z apneno plastjo, ki rjavo ilovico tudi pobarva, primarno v belo.« (Juvanec, 2010, str.:36)

1.4. POVRŠINSKA OBDELAVA

»Tako čerpič kot butana stena sta mehka, krhka in z majhno nosilnostjo. Žgana opeka je lahko žgana še enkrat, da dobimo boljše rezultate. Dvakratno žganje z dodatkom nekaterih soli zatrdi površino do leska. To ni le lepotni element. Ob bleščanju je njegova značilnost predvsem ta, da lahko gladko, svetlečo se površino umivamo in s tem zagotavljamo higieno. Vode ne prepušča. V vsaki pori ali odprtini se namreč lahko zaredi insekt, tudi tak, ki prenaša bolezni. V gladke površine lahko vnašamo barve, tudi grafiko. Zato emajlirano glino najdemo v pečeh kot pečice, v sanitarijah, v bolnišnicah in v kuhinjah.

Posebej pomembni sta neprepustnost za vodo in možnost pranja pri glinasti posodi.

Opeka je lahko oplemenitena tudi s slikami, kjer postane še odpornejša, trša in obstojnejša. Taka stena ne potrebuje ometa. To je pomembno povsod tam, kjer želimo na fasadah vidno opeko. Keramiko, žgano ilovico uporabljamo tudi za vsakdanje posodje. Ima razmeroma debele stene in je zato težka. Zaradi pranja in higiene je posodje navadno glazirano.

Posebej trden in gladke površine je porcelan, ki ga vlivajo v mešanici vode in kaolina. Vlivamo ga v kalupe, porcelan je lahko izjemno tanek in trd. Uporabljamo ga tako doma kot v industriji.« (Juvanec, 2010, str.: 37)

1.5. PROSTORI IN POSEBNOSTI HIŠE

1.5.1. Hiša z gospodarskim delom

»To je pravzaprav najbolj razširjen tip hiše severovzhodne Slovenije. Seveda je vsaka hiša, ki ima shrambo, klet ali uporabno podstrešje, hiša z gospodarskim delom. A s tem terminom označujemo predvsem zgradbe, ki imajo v sklopu od bivanju človeka še prostor za živali, za krmo, za hrano, pa za tiste obrtne dejavnosti, ki spadajo k živinoreji in k poljedelstvu. Velika selišča poznamo vsaj že iz prvega tisočletja pred našim štetjem: pravokotne vzdolžne zgradbe pri Ormožu.

Razen Panonske ravnine je ostali severovzhod gričevnat, Pohorje s 1500 metri že visokogorje, vendar je izraba etaž v bivalnih hišah enotna. Hiše so enoetažne in bistveni del življenja se dogaja v pritličju. Ker teren omogoča dostop od spodnjih prostorov direktno z ravnine, je to skoraj pravilo, tako da je stopnic razmeroma malo. Stopnišča s celo ramo imajo le ravninske hiše z vhodi v klet od zunaj, kjer so pokrita z leseno loputo, včasih pa tudi od znotraj, ko so stopnice vrezane v mehka glinasta tla.

Pohorje, Haloze in Goričko imajo vzdolžne hiše, umaknjene z ravnin, da na teh lahko sadijo in sejejo. Padajoč teren omogoča dostop z ravnine, tako da je nekaj stopnic do glavnega vhoda v vzdolžni fasadi nepomembnih. Vhodi v kleti in shrambe pa v manjše hleve so z iste strani.

Slovenske gorice, kjer je v sklopu bivalne hiše le klet, torej vinska klet, imajo vhode vanje v čelu, v osi, medtem ko je glavni vzhod za ljudi od strani. Hiše so postavljene pravokotno na plastince, tako da se hiša odpira v prostor s kletjo. Tega drugje v Sloveniji ni. Priča pa o pomembnostih gospodarskega dela. Ravninske hiše so trojne. Najstarejše so zapognjene, imenujejo jih »na akel«, v vogal. Vzdolžni del ima na začetku bivalni del, potem prostor za hrano človeka, za orodje, za živimo, v zapognjenem delu je prostor za voz, ki je navadno prevozen, potem prostor za male živali in drva. Zapognjen tloris varuje delovno dvorišče.

Domačija »na ključ«, nazaj zapognjena v treh delih, ima enako zaporedje. Prav na koncu, a poravnano z vhodom, je stranišče na štrbunk. Domačije na ključ imajo navadno, kjer je to mogoče, glavni vhod »zadaj«, na čisti del ali na cesto. To je pravilo, teorija, v praksi pa uporabljajo vedno le delovni vhod, saj je bistveni del kmetskega življenja delo. Takih zgradb je pravzaprav najmanj. V sedemnajstem stoletju se v Prekmurju pojavi novi tip domačije, stegnjeni. Gre za socialno usklajen princip enakosti. Vsak je dobil ozko, dolgo parcelo, ki je segala od ceste prek polj do potoka ali gozda. S tem so zagotovili, da je vsak dobil približno

enakovreden prostor. Ozke parcele so zahtevale ozke in dolge hiše. Princip so obdržali, tako konstrukcijo kot redosled prostorov. Nov element, ki se pojavi, pa je nadkrito gumno, ki štrli navzven, pa še višje je, da je lahko vanj zapeljan voz, poln sena. Najstarejša streha je slamnata, razen na Pohorju, kjer je doma les, izjemoma tudi skrilj. Slamnato streho je mogoče kvalitetno izvesti le v naklonu ena proti ena ali v 45 stopinjah. Tudi čop izhaja iz slamnate strehe, kjer je najproblematičnejši del zatrepa. Ta je na Pohorju pleten, medtem ko je v ravninskih delih pokrit s slamo. Problematični detajl, sestavo treh slemen (na vrhu čopa), rešujejo z možici iz slame, lesa ali pa so tam glinasti petelini.« (Juvanec, 2010, str.:66)

1.5.2. Gospodarsko poslopje, hlev

»Samostojno gospodarsko poslopje je na severovzhodu doma le na Pohorju, drugje je bolj izjema. Domačija posamičnih objektov zahteva več prostora. Organizacija vmesnega prostora kot delovno dvorišče, ki je za kmetско delo ključnega pomena, pa je v padajočem terenu skrajno otežena.

Tako so samostojni objekti hlevov postavljeni pozno, v Pomurju skoraj praviloma šele po prvi svetovni vojni, v Slovenskih goricah so tudi starejši.

Hlev, ki je postavljen istočasno z bivalno hišo, najdemo le še na Pohorju. Spodnji del je praviloma kamnit, nad njim je senik, seno pa pospravljajo še na podstrešje. Na ozkem dvorišču je obzidana gnojna jama, zaradi omejenosti prostora in nerodnosti je vse skupaj ograjeno z leseno ograjo, ki je drugje na Slovenskem v okviru domačije ne najdemo (razen seveda ograd na Koroškem).

Prezračevalnih odprtín z zarezovanjem lesenega zatrepa, kot ga poznamo drugje, tukaj ni. Edina dekoracija, a izjemno močna, je pletenje obrob slamnate strehe. Očitno je najmočnejši veter od strani in v čelo, zato so plemeniti robovi zatrepa, sleme pa je le enakomerno ojačano.« (Juvanec, 2010. str.: 72)

1.5.3. Klet

»Klet je prostor v hiši pod pritličjem, ki praviloma služi za spravilo poljščin, sadja in vina. Klet v severovzhodni Sloveniji uporabljajo predvsem za negovanje vina. V manjših hišah je to res dobesedno klet, večje domačije imajo v te namene posebne objekte.

Medtem ko je bivalna hiša postavljena vzporedno na plastnice, je klet praviloma pravokotna nanje.

Seveda ni nujno, da je klet res pod terenom. Na Goričkem in v Halozah najdemo kleti brez vkopov, v ravnini. Takrat ima vhod na strani. Kadar je klet vkopana, ima vhod v spodnjem delu čela, zgoraj je prostor za občasno bivanje, za orodje, za stiskalnice, včasih tudi za živino. Klet je preprost objekt nezahtevne konstrukcije, vkopana je kamnita, nad zemljo lesena ali iz ilovice. Preprost ne pomeni slabo vzdrževan. Kleti so vedno sveže prebeljene (že zaradi higiene, posebej pa zaradi videza), obnovljena streha pa je pogoj za zaščito pred vremenom.

Sama klet je pri manjših in starejših objektih pravokoten prostor z lesnim stropom, pri večjih objektih je klet navadno obokana. Vrata morajo biti velika vsaj za največji sod, zato so vedno dvokrilna. Levo in desno od vrat so »leve«, prostori v zidu za drobnarije, pa seveda prezračevalne odprtine. Prezračevanje ni pomembno le za vino, ampak predvsem za človeka, saj so vinski hlapi ob vrenju strupeni. Odprtina je včasih tudi nad vrati, posebej zanimive pa so navpično obrnjene line v glini (Filovske gorice). Kadar ima klet tudi bivalni prostor, za občasno uporabo, predvsem ob nabiranju grozdja in ob negovanju vina, je ta enako velik kot klet pod njim. Oprema je skromna. Včasih ima klet dimnik, včasih ne.

Stiskalnica zahteva velik prostor zaradi lesene konstrukcije, predvsem zaradi gredi, ki povezuje utež z vretenom, ki prek ročice stiska grozdje ali sadje v kvadratnem lesenem okvirju. Včasih, kadar je mala stiskalnica nad kletjo, je iztok direktno vanjo (Devina pri Slovenski Bistrici). Les za stiskalnico, ki ji navadno rečejo preša, mora biti trd, že zaradi dimenzij. Zaradi svojega pomena je na gredi mnogokrat vsaj letnica z začetnicama gospodarjevega imena, včasih pa še kak geometrijski vzorec.

Prostori za orodje in za živino so vedno v podaljšku. Živina pri kleti je redka. Klet v vogal v Lendavskih goricah (Ujtomas) s prostorom za žival ali dve je izjema in lokalna značilnost. Nad Filovci so prav tako kleti s hlevčki, a tam je to poseben fenomen. Kleti so v lesu in v glini,

nekateri tudi »na akel«, v vogal. So pa bolj pribežališče gospodarja, ki se tako umakne z domačije.« (Juvanec, 2010, str.: 76)

1.5.4. Črna kuhinja

»V revnejših domačijah je bila v podaljšku veže kuhinja, polna dima in saj, t. i. »črna kuhinja«. Ne glede na to, ali je bila kuhinja sestavni del veže ali poseben prostor, je bila namenjena samo pripravi hrane. Črne kuhinje so imele zaradi dima zelo malo opreme, ob ognjišču je stalo orodje za kurjenje in kuhanje v peči, posoda je bila shranjena na polici pred kuriščem ali v veži. V kuhinji so pripravljali in kuhali hrano, shranjevali priročna živila, kuhinjsko posodje in pribor za kurjenje peči - lopar, burkle, krebljo, izmetačo. Blizu odprtine v peč je bila v zidu vdolbina za solnico, vžigalice, čebulo in podobno. Pozneje, ko so dim v kuhinji speljali skozi dimnik, so vanjo preselili tudi posodo, škafe z vodo in drugo opremo, potrebno za pripravo hrane. Kuhinja je bila le skromno osvetljena.

Prostori na nasprotni strani veže niso imeli tako enotno določene vloge kakor »hiša«, kamra, veža in kuhinja. Večinoma je že ime povedalo, čemu so bili namenjeni – »kevder«, »špajza«, »štibelc«, kamra, čumnata, ...« (Deu, 2001, str.:25, 26)

Slika 1: Črna kuhinja na Meznarjevi domačiji

1.5.5. Detajli

»Detajli so v vernakularni arhitekturi vedno povsem uporabni in delujejo. Edina izjema so nabožna znamenja, ki so sama po sebi res le dekoracija, a so jih nameščali ritualno in navadno po prenovi ali po vzdrževalnih delih, po urejanju.

Sicer pa so detajli masivni, gradbeni ali konstrukcijski, in finejši, mizarski ali rezbarski v podrobnostih.

Konstrukcijski detajli so predvsem tesarsko delo, kjer tramovi nosijo, zapirajo varujejo. Na kozolcu so vsi detajli zanimivi in vsi imajo svojo funkcijo. Krašeni so le ključni in najvidnejši elementi, predvsem ročice in osrednje lege. Te so opremljene predvsem z začetnicami lastnika in navadno z letnico nastanka. Enaki vzorci so vklesani tudi v trdi les stiskalnic. V trdi les zato, ker se mehak les trga, v stiskalnico pa zaradi časa, ko je treba čakati, da sok priteče. Le takrat so imeli ljudje čas opazovati svojo lastnino. Posebno zanimivi so detajli strešnikov, posebno lesenih. Šinkli, šinteljni so kalani proti osi, skodle počez. Potem so zanimive postavitve, ko imamo dvojno kritje s »počez«, nasproti postavljenimi elementi v obliki ribje kosti, lahko pa je poenostavljena spodnja plast v ravni kritini (ponekod jim pravijo »skodle«, četudi so to deske). Tudi dimenzije se razlikujejo od kraja do kraja.

Konstrukcijski detajl stopničenja izgleda dekorativen, a ni. Je čista funkcija. Spodnje tramove, ki previsno gledajo iz zidu, v vogalu porežejo, ne zaradi lepote, pač pa zaradi tega, ker tam ne delujejo in bi vogalno zvezo le oteževali.

Mizarski detajli so stvar zarezovanja in so predvsem ploskovne kompozicije, zaradi preprostosti izvedbe simetrične na dva elementa. Enako je s kovaškimi dodatki, kot so nasadila, tečaji, ključavnice. V starih zgradbah so ključavnice mizarsko delo po načelu zobate letve, medtem ko je ključ premakljiv (kar so pri avtomobilski industriji izumili šele pred nekaj leti).

Zanimive so peči. Najstarejša je bučna peč. Ime ima po okroglini buče, a vse skupaj temelji na večanju površine, ki jo ogreva. Za razliko od običajnih pečic so bučne votle in tako je peč še učinkovitejša.

Posebni detajli, na primer mlinska kolesa, imajo svoje značilnosti. Medtem ko je pri kolesu na Muri poudarek na dolgem vretenu, na osi, imajo potočni mlini kratka vretena, pa močne prečke kolesa samega.

V vernakularni arhitekturi ima vsak detajl svoje mesto in svoje delo. Noben detajl ni narejen

»za lepoto«, a je lep, ko deluje, in je koristen.« (Juvanec, 2010, str.: 146)

1.5.6. Les kot izrazilo in okras

Les, v večjem delu Slovenije temeljno stavbno gradivo, je bil že od nekdaj tudi bistveno izrazno sredstvo umetnikov kiparjev. Toda izjemno močno razvita rezbarsko umetniška dejavnost – razmahnila se je zlasti v 17., 18. in 19. stoletju – se v likovni nadgradnji večinskega stavbarstva ni izrazila tako na široko in kakovostno, kot bi pričakovali. V podeželskih naseljih se je omejila na izdelavo številnih lesenih plastik, »zlatih oltarjev«, ki krasijo notranjost cerkva.

In tako je bil tudi na podeželju ob uveljavljanju renesančnih in baročnih meril pri zidanih stavbah les kot vidni likovni poudarek fasadnih členov zapostavljen. Nove zidane stavbe prestižnega pomena, hiše vaških veljakov, mogočnih kmetov, gostilničarjev in trgovcev v skladu z zahtevami po razkošju in plastičnem videzu fasad likovno plemenitilo okrasje iz kamna, štuka in ometa ali slikarsko okrasje.

V večjem delu Slovenije, v njenih osrednjih in vzhodnih pokrajinah, kjer je bil les identitetno gradivo, v večjih rezbarskih delavnicah mestnih naselij niso izdelovali stavbnih členov (lesenih vratnih in okenskih okvirjev, vratnih kril, ograj in drugih) za večinsko stavbarstvo. Bilo jih je malo, zaposlene so bile z zahtevnejšimi naročili za visoko arhitekturo. V teh krajih je bil gospodarski razvoj na nižji ravni in le redki naročniki so lahko izdelavo lesenih stavbnih členov zaupali rezbarski delavnici. Zato prevladujejo na tem območju preprosto oblikovani in malo okrašeni leseni stavbni členi, nastali z zelo razširjeno domačo rokodelsko obrtjo in predvsem z razvitim tradicionalnim znanjem pri obdelavi lesa in veseljem prebivalcev do rezbarjenja.

Večino oblikovanih in rezbarsko okrašenih lesenih stavbnih členov so izdelali lastniki sami, izurjeni v ročni spretnostih, ali pa priučeni rezbarji in rezbarji samouki v manjših rezbarskih delavnicah.

Pri oblikovanju so posnemali vodilne nosilce likovnega razvoja. Vir zgledov in novih likovnih zamisli jim je bila lesena oprema v sakralnih objektih, zato se na številnih izdelkih priučenih rezbarjev in rezbarjev samoukov pojavljajo okrasni motivi, ki posnemajo drobno okrasje lesenih oltarjev, prižnic in druge cerkvene opreme, ki so jo izdelali izučeni mojstri v večjih rezbarskih delavnicah. V 18. stoletju so male rezbarske delavnice v širši okolice Ljubljane prevzemale likovne usmeritve znane frančiškanske rezbarske delavnice (njeni mojstri so se

izučili rezbarskih spretnosti v južni Nemčiji). Podobno je bilo na širšem območju Slovenskih Konjic, Ptuja, Maribora, Gornje Radgone in Ljutomera. Poleg opreme sakralnih objektov so bili nosilci novih likovnih idej tudi vrednostno izpostavljeni kamniti izdelki in okrasje v ometu in štuku. V večini slovenskega prostora je bil v posvetni in večinski arhitekturi prav lesen vratni okvir kazalnik gospodarsko šibkega naročnika, naslikane in v ometu ali štuku izdelane obrobe okenskih odprtin pa pričajo o trajnem in zavestnem posnemanju kamnitih okenskih okvirjev.

Mizarji in rezbarji so v lesu posnemali kakovostno izdelane in stilno uveljavljene baročne oblike kamnite in v štuku oblikovane stavbne člene, zato so marsikje oblike in okrasje lesenih členov večinske arhitekture združili z značilnimi kamnitimi in v štuku izdelanimi stavbnimi členi.« (Deu, 2001, str.: 50,51,52)

1.5.7. Barve

»Barva je značilnost površinske obdelave. Kamen in les sta v elementarni obliki siva in rumena, ilovica je rjava. Kadar nastopa kamen brez zaščite, je siv in sčasoma potemni. Bolj se barve spreminjajo na lesu: trd les postaja temno siv, mehak les rjav, vse z očitnimi razlikami pod zaščito (vsak previs, ki ščiti spodnji del, vnaša v kompozicijo spekter barv, od originalne do končne, spremenjene v času).

Glina nastopa le redko nezaščiten, brez ometa. Sama ilovica je rumene barve, z več peska je sivkasta. A ilovnata stena je vedno prekrita z ometom istega materiala, ki ga je treba obnavljati vsaj enkrat letno. Zato so tudi ilovnate stene vedno svežega izgleda.

Omet, tudi ilovnat, je mnogokrat prekrit še s plastjo apnenca, ki površino utrdi in jo obarva belo. Zanimivost in značilnost severovzhoda je, da imajo glinaste hiše sprednje fasade bele ali v svetlih barvah. Mnogokrat apnenem oplesku primešajo sredstvo za škropljenje vinske trte, modro galico, ki ga obarva modro.

In še ena značilnost je: zadnje stene so praviloma temnejše, temnordeče, temnorjave.

Ne glede na material konstrukcije, tudi če je ilovnata stena, so zunanji zidovi, predvsem pa vogali oblikovani posebej, da izgledajo stabilnejši. Navadno posnemajo vogalne kamne, ki se v vogalu stikajo izmenično kot vzdolžnik in prečnik. To je »šivan rob«. Ponekod so kamni tudi izoblikovani v globokem reliefu, vedno pa so izrazito obarvani.

Zanimivost pri cimprani in pri butani gradnji je, da so vse odprtine obrobljene z drugo barvo kot celotna stena, tako bivalni kot gospodarski del. Les v podaljšku hiše ni nikoli barven. Enako je s cimprom, z leseno nosilno konstrukcijo, ki je vedno enake barve kot ostala stena.

Pomembni barvani elementi so tudi okvirji okrog oken in vrat, pa okoli zračnikov v zatrepu, ki jih dejansko ni, so le narisani, a vedno označeni.

Posebno pisane so hiše na Ptujskem polju, kjer kar tekmujejo med sabo (Bukovci). Barve so praviloma umirjene in pretežno zemeljske, blizu rjavi in rumeni.

Na Pohorju in na Kozjaku, kjer so temelj, klet, pa stena za pečjo iz kamna, ni ometa zaradi obstojnega, trdega kamna (granitolit), les pa je potemnjen na soncu.

Poseben fenomen so lesene strehe iz »šintlnov«, kjer kalan les še kaka tri leta prav sije v soncu, predem potemni. Prav temen pa je šele tik pred svojim koncem, ko se začne cefrsti, ampak to je po nekaj desetih letih.

Skupnih in značilnih barv na tem področju ni. Čeprav prevladuje bela, tudi strupeno zelena ni izjema. Še najbolj skupna točka je izrazito rumena slamnata streha, ki potemni že čez kako leto.

V Sloveniji so izrazito pisano pobarvane hiše doma le na Ptujskem polju in v Pomurju, pa na Goriškem.« (Juvanec, 2010, str.: 138)

1.6. POMURSKA ARHITEKTURNA REGIJA

»Pomurje leži na najbolj severnem in najbolj vzhodnem delu našega ozemlja. Pokrajino ob Muri in njenih pritokih zarisujejo na severu Goričko in ravnice Mursko polje, Apaško polje, Dolinsko in Ravensko polje.

Obsežna rodovitna ravnica blago vzvalovi le na severu, nato pa se izgublja v Panonski nižini v širši prostor, s katerim je obravnavana arhitekturna regija večplastno povezana. Povezave, predvsem z madžarskim kulturnim prostorom, so vidne tudi v danes identitetnem stavbarstvu« (Deu, 2001, str.: 146)

1.6.1. Splošne značilnosti

»V ravninskem delu arhitekturne regije prevladujejo strjena obcestna naselja, v katerih so domačije razvrščene na eni ali obeh straneh ceste, starejša naselja imajo jedro gručasto.

Značilna obcestna pozidava je posledica kolonizacijskih prijemov. Po gričevju so naselja razložena, sestavljena iz kmečkih domačij in manjših objektov, vinskih hramov, postavljenih v vinogradniških območjih.« (Deu, 2001, str.:146)

»Čeprav se nove zidane stavbe na zunaj zelo razlikujejo od domačij iz lesa in ilovice, ki danes zaradi svoje redkosti ne vplivajo več na razpoznavne značilnosti stavbarstva v Pomurju, ogled njihove notranjosti izpoveduje nasprotno. Kljub spremembam je ohranjen tloris, prilagojen kmečkemu načinu življenja in dela. Razvrstitev prostorov izhaja iz stare zasnove lesenih in ilovnatih objektov in jo delno tudi ohranja; to kažejo ohranjeni tlorisni gabariti novih objektov, ki so raztegnjeni ali grajeni »na ključ«, v obliki črke »L« ali na »kukel«, v obliki črke U. Na čelu, v prostoru in podnebno ugodnejšem delu domačije je osrednja stanovanjska enota, »iža«, sledijo ji kuhinja, »mala iža«, klet, hlev in drugi prostori.« (Deu, 2001, str.: 146, 147)

1.7.

»Po končani osnovni šoli v domačem Ljutomeru in gimnaziji, ki jo je obiskoval v Varaždinu in Mariboru, je leta 1838 doktoriral iz filozofije na graški univerzi. Tam je nekaj časa predaval in študiral pravo, iz katerega je leta 1840 doktoriral še na dunajski univerzi.

Pravo je opustil in se posvetil študiju slovanskih jezikov, ter se leta 1844 zaposlil v dunajski dvorni knjižnici, ter istega leta objavil kritično recenzijo Boppove Primerjalne gramatike, čemur je sledila vrsta izjemno poglobljenih del, ki so v takratni slovanski filologiji napravila pravo revolucijo.

Po Kopitarjevi smrti je postal tudi cenzor za slovanske, romunske in grške knjige; med drugim je leta 1846 cenzuriral tretjo in četrto kitico Prešernove Zdravljice.

V času pomladi narodov je postal predsednik dunajskega društva Slovenija in sooblikoval program Zedinjene Slovenije, ki so ga dunajski Slovenci 20. aprila 1848 javno naslovili na svoje rojake, ter narodni poslanec v zgornjem domu avstrijskega državnega zbora. Junija tega leta se je v Pragi kot zastopnik Slovencev udeležil ustanovnega Vseslovanskega kongresa, kjer ga najdemo kot sopodpisnika sklica kongresa.

Leta 1849 je na dunajski univerzi ustanovil katedro za slavistiko; germanistika je bila ustanovljena šele naslednje leto. Postal je profesor in tri študijska leta tudi dekan tamkajšnje filozofske fakultete, v letu 1854–1855 tudi rektor celotne dunajske univerze. Za svoje zasluge je leta 1864 prejel dedni viteški naziv (vitez plemeniti). Bil je član avstrijske akademije znanosti in dopisni član francoske Académie des Inscriptions et Belles-Lettres.

Njegova številna dela se ne ukvarjajo le s slovanskimi jeziki, pač pa tudi z romunščino, albanščino, grščino in jezikom Romov. Pisal je tudi slovenska berila za gimnazijce.

Upokojil se je leta 1886, pet let pred svojo smrtjo.«

(14.4.2022, https://sl.wikipedia.org/wiki/Franc_Miklo%C5%A1%C4%8D)

2. PRAKTIČNI DEL

V praktičnem delu naloge sem obiskala rojstno hišo Franca Miklošiča, ki tam stoji že od leta 1629, si jo ogledala in zbrala podatke o njeni zgodovini od lastnikov, zakoncev Vaupotič.

Družina Vaupotič ni v sorodstvenem razmerju s Francem Miklošičem. Dedek današnjega lastnika je leta 1907 hišo kupil in v njej je družina živela vse do leta 1970.

Slika 2: Rojstna hiša Franca Miklošiča, Radomerščak 33

2.1. Osnovni opis hiše in okolice

Danes hišo uporabljajo kot vikend z vinogradom, ohranjajo njuno uporabo in jo počasi, kolikor dopuščajo denarna sredstva in njihov prosti čas, tudi obnavljajo.

Hiša se nahaja v kraju Radomerščak, v občini Ljutomer v Pomurju. Stoji na osamljeni jasi, obdani z vinogradi in bukovim gozdom. Do hiše vodita dve cesti, prva prihaja s hriba, kjer se nahaja tabla, ki nam pokaže pot do hiše. Druga je kolovozna cesta, ki do hiše vodi s spodnje strani, z glavne ceste Ormož- Ljutomer, skozi vas ter gozd in nas pripelje do zadnje strani hiše oziroma gospodarskega poslopja.

Danes hišo krasi rumena fasada z belimi vogali in obrobami okrog oken in vrat. Na strehi so strešni zidaki. Pred tem je streho pokrivala slamnata kritina.

Zraven hiše trenutno stoji tudi gospodarsko poslopje, »huta« s prešo za grozdje ter skedenj za shranjevanje raznih kmečkih orodij.

Iz nekdanjih štal so danes urejene sanitarije za domače člane in obiskovalce hiše.

Hiša je bila zgrajena leta 1629. Točni podatki o graditelju niso znani, po sklepanjih naj bi bil lastnik eden izmed takrat bogatejših kmetov.

Hiša je grajena brez temeljev, kar prinaša tudi težave z vlago v stenah in odpadanje ometa. Vse vrste materiala za gradnjo so pridobivali iz ožjega okoliša hiše, ki so ga oblikovali v potrebno obliko tam, kjer se je gradila hiša.

Pri hiši kot nekakšna posebnost raste »žametovka«, potomka najstarejše stare trte na svetu, iz katere pridelujejo grozdno marmelado, saj je pridelka za vino premalo.

Slika 3: Potomka stare trte

Slika 4: Tabla pri žametovki

2.1.1. Izdelovanje zidakov

Za tamkajšnji kraj so značilna predvsem ilovnata tla, kar so uporabili za izdelavo zidakov.

Obliko so izdelovali z lesenimi obodi, zato so zidaki različnih oblik in velikosti. Lastnik opaza, da so pri tleh večji zidaki, ki se proti vrhu stene vedno manjšajo, najbrž zaradi težkega prenosa samega zidaka na vrh stene.

Vsi zidaki so žgani pri visoki temperaturi, kar opazamo po značilni oranžni barvi gline. Z žganjem so zagotovili njihovo obstojnost. V času obnove se je nekaj zidakov tudi zamenjalo z novejšimi.

Pri glinenih zidakih je potreben omet, ki ščiti konstrukcijo zidu. Narejen je iz sprimnih materialov, kot so les, ilovica, dodana je tudi slama. Na zunanjo stran zidu ga utrdimo z apnenim premazom, kar površino utrdi in fasadi daje za takrat značilno belo barvo.

Slika 5: Primerjanje zidakov

2.1.2. Lesene komponente

Eden izmed osnovnih materialov za grajenje takrat je zaradi njegove dostopnosti in lahke obdelave postal tudi les.

Skoraj vse lesene komponente, ki jih najdemo v hiši, so bile narejene iz bukovega lesa, redko najdemo tudi gaber, kar je posledica pretežno bukovega gozda v okolici. Še danes v okolici hiše raste bukov gozd, umetno pa so dodatno posajeni tudi kostanji.

Na prvi pogled opazimo leseno stavbno pohištvo: okenske okvirje, vrata in tramove. Znotraj hiše v sobah opazimo lesena tla, ki so bila od prve gradnje zamenjana, danes so obnovljena tla v spominski sobi.

Pohištvo v hiši je v celoti leseno, ob vezanju dveh lesnih komponent se uporabljajo lesne vezi, druge materiale, kot je kovina, v hiši najdeš redko.

2.1.3. Dozidana klet

Pod prizidkom, ki se nahaja na desni strani hiše, je bila postavljena tudi klet za shranjevanje vina. Še danes se klet uporablja za te namene. Za vstop v klet še danes ostajajo prva lesena vrata, debeline približno 10 cm, iz bukovega lesa, ki je dobro zaščiten in premazan. Vhod v klet se je skozi leta spremenil, zato je bilo treba spremeniti tudi vrata, a ker so jih lastniki želeli ohraniti, so jih namestili pred danes namensko uporabljena vrata. Na sliki vidimo, da se vrata popolnoma ne prilegajo obliki odprtine. Na njih se še vedno nahaja delujoča ključavnica.

Slika 6: Vrata pred kletjo

2.1.4. Izgled hiše

Hiša ima danes že značilno rumeno fasado, okrog oken je beli rob, debel približno 9 cm, enak rob se nahaja po vseh robovih hiše. Nekoč je hišo krasila bela fasada, ki so jo so ustvarili z apnenim premazom.

Streha je oranžne barve, ki je značilna za strešnike, s katerimi je danes prekrita hiša. Nekoč je bila celotna hiša prekrita s slamnato kritino, kot je značilno za večino slovenskih kmetijskih hiš.

Polkna in vrata so danes prebarvana z enako sivo barvo, kot je prekrivala nekoč naravni videz lesa. Okna so narejena iz štirih okenskih kril, dveh notranjih in dveh zunanjih, med njima se nahajajo »rešetke«, kovinske palice, ki preprečujejo prehod skozi okna, ki so danes pobarvana v črno barvo.

V okolici hiše najdemo več različnega zelenja, drevesa, grmičevje, cvetlice ... Tik pred hišo je sedanja lastnica posadila rastlino pušpan, ki je bila nekoč značilna pred starejšimi hišami, saj tudi pozimi ostane zelena, kar je omogočalo, da so ob morebitni smrti družinskega člana v zimskem času lahko naredili vejice za kropitev.

Pred hišo so današnji lastniki naredili ploščad iz opeke s kraticama »O.H.«, kar naj bi pomenilo Oto Hunigman. Na to ploščad so postavili klopice in mize, namenjene obiskom.

2.1.5. Vrtni paviljon

Približno dvajset metrov od hiše se nahaja vrtni paviljon, ki tam stoji od leta 1927. Izdelal ga je dedek današnjega lastnika. Pomembno je, da kovinska konstrukcija, ki ga sestavlja, ni med sabo varjena, temveč kovana z žebli, ki so vidni ob vezeh. Okrog paviljončka je sedaj narejena ploščad iz zidakov, uporabljena predvsem ob raznih proslavah in dogodkih, ki se odvijajo na Miklošičevi domačiji.

Slika 7: Vrtni paviljon

Slika 8: Kovane

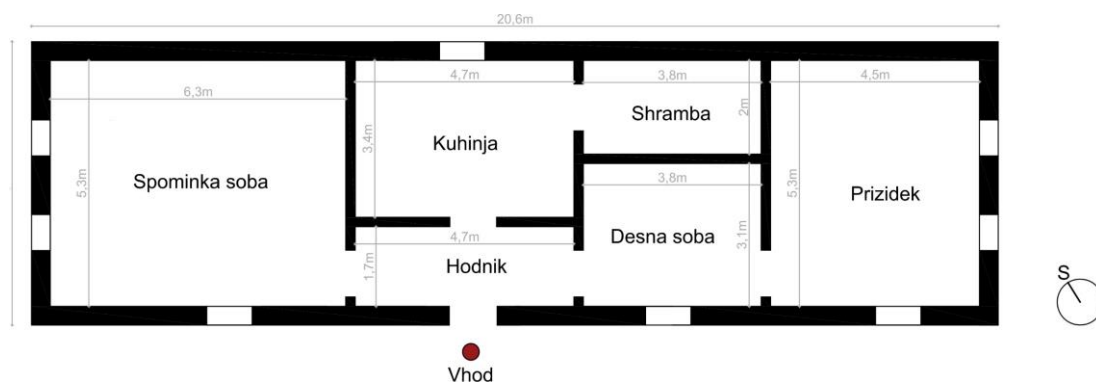
2.2. Sestava hiše

V hiši imamo pritličje, v katerem se nahaja šest sob, podstrešje in s prizidkom dodana klet za shranjevanje vina.

Vsa notranja vrata se dimenzijsko razlikujejo od današnjih standardov, saj so izredno nizka v primerjavi z vrati, ki jih poznamo danes. V višino vrata merijo zgolj 170 cm, v širino pa 94 cm.

Dimenzije vrat so tako določili z razlogom. Pri tovrstnih zidovih, ki so jih takrat poznali, so se spopadali z ogromnim odhodom toplega zraka skozi stene. Da so preprečili še dodaten odhod toplote iz prostora, so zmanjšali odprtino vrat.

Zunanji zidovi po celotni hiši so debeli približno petdeset centimetrov, okna in vrata so nameščena štirideset centimetrov od notranjega roba.

Slika 9: Tloris hiše

2.2.1. Predsoba

V hišo skozi vhodna vrata vstopamo z dvoriščne smeri v predprostor ali hodnik, širok 154 cm, iz katerega prehajamo v ostale sobe v hiši. Na levo v današnjo spominsko sobo, naravnost v kuhinjo in desno v sobo, ki danes služi za odlaganje stvari.

Na tleh najdemo beton, ki je okrašen v vrisanimi dodatki. Ob straneh najdemo vzorec manjših kvadratkov. V vogalu predsobe za vhodnimi vrati najdemo napis: »29. XI. 1957, Vaupotic Marko Marica/ Zidarija Tonček Vrhnjak in Franc Rakuša od Male Nedelje«. To nam pove, da so bila tla prenovljena leta 1957 in od takrat ostala enaka.

V današnjem času je obstajala želja po odstranitvi betona in menjavi tal, a ni bilo odobritve s strani kulturno-varstvenih pogojev.

Za vhodnimi vrati je na steni velika površina zaradi vlage odpadlega ometa. Današnji lastniki so luknjo že večkrat poskušali zakrpati z novim ometom in na tem delu zamenjati tudi zidake, a omet vedno znova odpada.

Slika 10: Odpadanje ometa na zunanji steni za vhodnimi vrati

2.2.2. Kuhinja

V kuhinjo stopimo naravnost skozi vhodna vrata in naravnost skozi hodnik.

Še danes jo lastniki uporabljajo za kurjenje in kuhanje, zato se v njej nahaja vsa osnovna oprema za osnovne kuhinjske potrebe.

Po stropu še vedno opazimo čakatur, danes je pobarvan z belo barvo.

Slika 11: Strop v kuhinji

Stene so svetlo zelene barve, z belim vzorcem rož. Ta je narejen s pomočjo valja, ki zagotavlja enakomeren vzorec po vsej površini.

Po steni so vidne poškodbe ometa, ki odpada zaradi toplote ob kurjenju v peči, na zunanjih stenah pa tudi zaradi vlage v stenah, do česar prihaja zaradi gradnje brez temeljev.

Slika 12: Odpadanje ometa od obodu vrat

V kuhinji hodimo po starejših lesenih tleh, ki so obrabljena in dotrajana in po pojasnilih lastnikov čakajo na prenovo. Prenova tal je zahteven postopek, če želiš ohraniti tehniko, ki je bila uporabljena prvotno. Težko je najdi ljudi, ki še danes obvladajo starejše tehnike gradnje. Ob tem to tudi finančno ni najlažja odločitev.

Slika 13: Tla v kuhinji, prehod v shrambo

Iz kuhinje imamo skozi okno pogled na gospodarski objekt za hišo, na gozd in spodnjo dovozno pot do hiše.

Na levi strani za vrati se nahaja starejši štedilnik na drva, ki služi za kuhanje jedi, na desno stran, takoj zraven, stoji zaboj za drva.

Pod oknom se nahaja miza, obdana s klopjo in stoli.

Na desni strani sobe so starejši kuhinjski predali ter vrata do naslednje sobe - shrambe ali tam imenovane »špejze«.

2.2.3. Shramba

V shrambo oziroma, kot jo poimenujejo v tistih krajih, špejzo vstopamo skozi kuhinjo, kar je priročno za hitro doseganje živil ob pripravi obrokov.

Je manjša soba, namenjena shranjevanju hrane in odvečne posode, za katero v kuhinji ni prostora.

Za starejše pomurske hiše je značilno, da skozi shrambo po strmih lesenih stopnicah, ki so navadno brez ograje, pot vodi tudi do »nahiža« oziroma podstrešja.

2.2.4. Podstrešje

Podstrešje je en sam velik prostor enake površine kot celotno pritličje v hiši. Zaradi njegove težke dostopnosti so na njem shranjevali določene stvari, pripomočke, ki jih niso potrebovali vsak dan. Na podstrešju takoj vidimo tla, ki niso obdelana in je viden »čakatur«, zato moramo hoditi pozorno zgolj po deskah, ki jih polagamo preko tramov, saj bi ob večkratni hoji ali večjem pritisku na manjšo površino tal lahko poškodovali strop spodnjih prostorov oziroma tla na podstrešju.

Slika 14: »Čakatur«, viden z zgornje strani

Sredi podstrešja, nad kuhinjo, stoji dimnik. Zgrajen je iz novejših zidakov, kot jih vidimo v stenah, kar se kaže v obliki, in obmetan z ilovico, ki ob zračnem sušenju dobi zanjo značilno sivo barvo.

Slika 15: Dimnik, viden na podstrešju

S podstrešja lahko dobro opazujemo ostrešje in lesne vezi, ki so jih takrat uporabljali za stabilnost strešnih tramov. Danes so določeni deli že obnovljeni in streha je na novo prekrita s strešniki. Zato so dodane letvice na tramove, za dobro nameščanje strešnih zidakov.

Slika 16: Lesne vezi v ostrešju

Odprtina ob koncu strehe in stene je danes bolj obdelana, dodane so deske, prostor med njimi pa zapolnjen s »pur peno«. Kljub temu je še vedno videti dnevno svetlobo, kar dokazuje, da prostor še vedno ni dokončno zaprt.

Slika 17: Streha, vidna s podstrešja

2.2.5. Desna soba

Če v predsobi za vhodnimi vrati zavijemo desno, pridemo v manjšo sobo, ki jo danes lastniki koristijo za odlaganje različnih stvari, ki jih večkrat potrebujejo pri roki. V njej stoji omara in miza, danes bi takemu prostoru lahko rekli tudi shramba.

Soba pa je najbrž nekoč služila kot ena izmed dveh spalnic.

Kasneje je bila zraven dozidana še dodatna velika soba, ki so jo pričeli uporabljati kot spalnico.

2.2.6. Prizidek

V kasnejšem času so k hiši prizidali še dodatno sobo in pod njo tudi klet. Dodano sobo še danes uporabljajo kot spalnico. S tem namenom je bila tudi zgrajena, saj je hiša čez čas postajala premajhna. Stene so svetle bež barve, z vzorci v roza odtenku, narejenimi z valjčki, kar zagotavlja natančnost in enakost vzorcev po celotni površini stene.

V sobi danes stojijo tri postelje, ki lastnikom služijo med vikendi. Tam se nahajajo tudi omare za shranjevanje oblačil.

Soba ima dodano manjšo lončeno peč zelene barve, s katero se je ogrevala. Tla so lesena, narejena na enak način kot tista v kuhinji.

Slika 18: Manjša lončena peč

2.2.7. Spominska soba

Vstop v spominsko sobo je levo od vhodnih vrat na hodniku. Soba je edina v celoti obnovljena in pripravljena na ogled turistov. V njej so kljub obnovi ohranjene komponente, tudi od leta 1629.

Spominska soba je edina, ki ima dodatno obdelan strop in ni viden zgolj čekatur. Prebit je z deskami, pod stropom se nahajajo tudi tramovi. O tramu, ki se v hiši nahaja že od vsega začetka, priča izrezana letnica, ki se nahaja na njegovi zadnji strani. To je vidno na sliki spodaj. Gre za tram, narejen iz bukovega lesa, dimenzij 25 x 22 cm, premazan pa je s svinjsko mastjo in telečjo krvjo, kar mu zagotavlja dobro zaščito že 393let. Tram ostaja še vedno trden in ni nevarnosti za zrušitev. V času prenavljanja naj bi ga želeli odstraniti, a je lastnik to preprečil z enostavnim preizkusom. Če bi tram bil tako mehak, da bi gospa, ki je menjavo predlagala, vanj brez težav s kladivom zabila žebelj, bi ga zamenjali za novejšega.

Slika 19: Stari tram

Tram je sestavni del lesenega stropa, ki se nahaja zgolj v spominski sobi, in služi za utrditev čakaturja nad lesom.

Na starem tramu se nahaja poseben dodatek, ki je tam že tako dolgo kot tram. Namenjen je shranjevanju nožev in sekir, na strop je pritrjen zaradi varnosti, da ga otroci ne dosežejo.

Izdelan je iz trdega železa, danes ga že prekriva rja.

V prostoru se nahaja večja lončena peč, ki je danes prenovljena po vzgledu peči iz pečarstva Žuman iz Noršincev pri Ljutomeru. V širino meri 128 cm, v dolžino 132 cm, visoka pa je 145 cm. Spodnji dve strani peči sta del stene, ki je grajena skupaj s stenami sobe. Zadnji dve stranici peči sta steni.

Slika 20: Lončena peč v spominski sobi

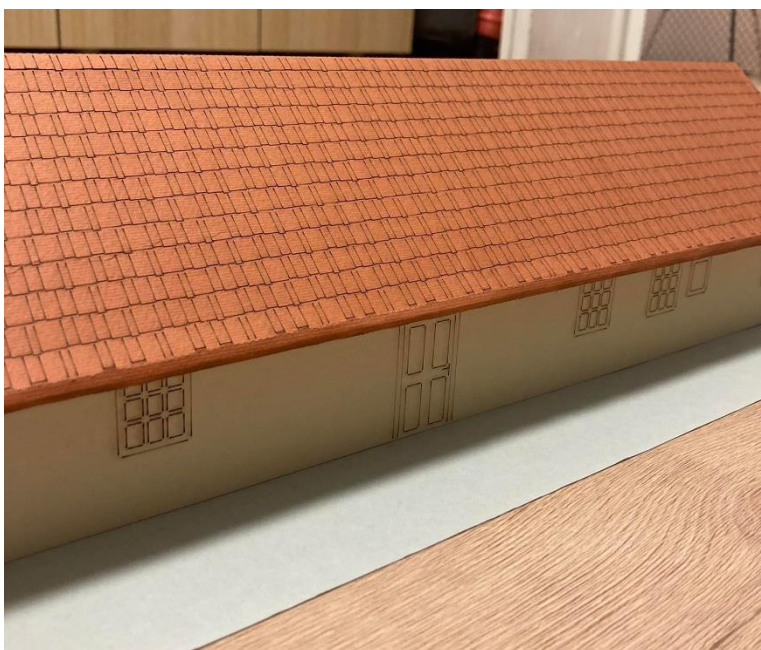
Leta 2013 so bila v spominski sobi prenovljena tudi tla. Pri prenovi so poskušali uporabljati enake tehnike, kot so bile uporabljene pri prvotnih tleh. Izdelava tal se začne z izkopom nekaj zemlje in poravnavo površine, nato je na zemljo nasipan pesek, čez katerega je šele nato položena zgornja vidna plast. Mojstre za taka dela je danes težko najti, zato je lastnikova družina veliko dela opravila sama.

Celotna soba je opremljena s spominskimi starejšimi kosi pohištva, vsi pa ne izhajajo iz hiše, temveč so bili ob ustvarjanju spominske sobe dodani zgolj zaradi njenega izgleda. Po stenah so izobešeni različni zapisi o Francu Miklošiču in njegovem življenju. Na sredini sobe stoji starejša miza, obdana s stoli. Na njej se nahajajo starejše knjige, ki pričajo o življenju Franca Miklošiča.

Soba ima tri okna, kar je veliko več kot v ostalih sobah hiše, to pa se opazi tudi pri svetlobi prostora.

2.3. IZDELOVANJE MAKETE

Ob začetku izdelave raziskovalne naloge sem razmišljala, kako bi najbolje predstavila hišo ljudem, ki me bodo ob predstavitvi poslušali in spremljali skozi moje raziskovanje. Odločila sem se za izdelavo makete, ki prikazuje vsaj zunanost opisovane hiše.

Slika 21: Maketa hiše

2.3.1. Opis makete

Maketa je narejena v merilu 1:50, na njej pa sem želela poudariti razporeditev oken, vrat, velikost, obliko strehe in oblike celotne hiše.

Maketa meri v dolžino na najdaljšem delu slabih 44 cm, v širino pa 15 cm.

Sestavljena je iz spodnjega dela hiše, v širino spodnji del meri 12 cm, v dolžino pa 41 cm in zgornjega dela. Na strop, ki leži na spodnjem delu hiše, sta tako pritrjena opornika oziroma nosilca za streho, medtem ko desni sega že iz spodnjega dela hiše. Eden izmed opornikov stoji na približno polovici strehe in je zgolj podpornik, ki ga ob sestavljeni maketi tudi ne opazimo, zato ne nosi plašča iz papirja. Drugi stoji na desni strani stropa, ki skupaj z njim seže pribl. 2 cm od spodnjega dela hiše. Oplemeniten je z dodatnim slojem papirja, na katerem je prikazan tudi vzorec, ki ga najdemo na hiši.

Na vrhu sta postavljeni plošči, ki se prilagajata podpornikom in sta dodatno fiksirani z lepilom, saj je lepilna stran kapa plošče obrnjena na zunanjo stran, kjer je dodan sloj papirja z vzorcem strešne opeke.

Zgornji del strehe meri 44 cm, vsaka izmed kapnic strehe v širino meri 10 cm, levi podpornik pa v višino 6 cm.

2.3.2. Načrti

Ob ogledu hiše sem s pomočjo lastnika izmerila dimenzije z ročnim metrom in si jih zapisala. Izmerila sva dolžino, širino, višino strehe, odmaknjenost oken in njihove dimenzije, dimenzije in položaj vhodnih vrat.

Najprej sem te meritve v obliki skice »zlila« na papir in izrisala plašč hiše, nato se lotila risanja vsake plošče posebej in dodala določene detajle na vsako ploskev posebej.

Načrte sem na koncu prerisala v računalniški program AutoCAD, s katerim sem se srečala že pri pouku v šoli.

Pri samem risanju sem imela težave zgolj pri risanju delov, ki jih na maketo posebej dodamo zgolj zaradi njene sestave, na vse dele, ki so bili potrebni, me je posebej opozoril in še dopolnil mentor.

2.3.3. Materiali

Izbirala sem med veliko različnimi možnostmi, ki so na voljo pri izdelovanju take makete. Ko sem raziskala več različnih materialov, sem se odločila za izdelavo makete iz t.i. kapa plošče, debeline 5 mm, stenski del hiše je prelepljen s papirjem 300 g/m², bež barve. Streha je oblepljena s papirjem 200g/m², oranžnega odtenka, kar predstavlja strešno opeko. Pri odtenkih barve za strešnike sem izbirala med tremi različnimi barvami. Pozorna sem bila, da barva ni bila preveč približana rdečemu odtenku, a kljub temu ne preveč živo oranžna. Zdi se mi, da sem izbrala najprimernejši odtenek.

Maketa stoji na podlagi, prav tako iz kapa plošče, ki je prekrita s papirjem 300g/m², v odtenku svetlo sive.

Pri vsem sem uporabila samolepilno kapa ploščo, zato lepila nisem potrebovala po celotni površini, ampak zgolj po delih, kjer se kapa plošča med seboj spaja.

2.3.4. Laser in izrez

Slika 22: Ekran laserskega rezalnika

Za izdelavo makete sem uporabila laser iz šolskih delavnic, imenovan »LASER PRO 1290«. Takrat sem s pomočjo profesorja pričela s spoznavanjem dela na laserskim rezalniku. Pred laserskim rezom na izbrane materiale sem večkrat poskusila na navadnem papirju, da sem si dejansko velikost laže predstavljala.

Pričela sem z delom s kapo ploščo, ker tam nisem potrebovala graviranih linij, ampak zgolj izrez plošč.

Nadaljevala sem z izrezovanjem spodnjega dela hiš in strani stranskega dela strehe. Za to je laserski rezalnik potreboval več časa, saj je bilo potrebno še graviranje vidnih okenskih okvirjev, vrat, različno oblikovanih robov. Pri linijah, ki so potekale po vogalih in so služile za namen prepogiba, pa je bila uporabljena tehnika pika - črta na razmiku 1 mm.

Slika 23: Izrez kapa plošče

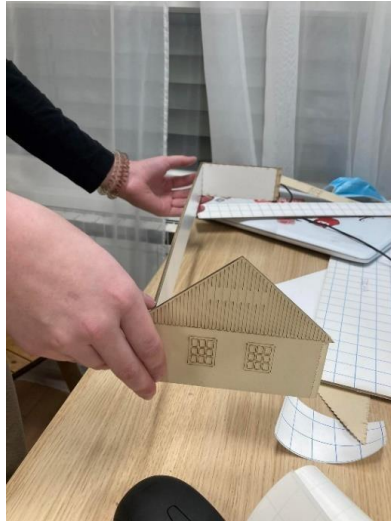

Slika 24: Izrez na papirju

Nazadnje je prišla na vrsto še streha, kjer je postopek trajal najdlje, saj je bilo treba izrezati vzorec, ki se na njej ponavlja po vsej dolžini. Uporabljena je bila tehnika graviranja, ker pa so bile črte na risbi sklenjene, je ob uporabi laserskega rezalnika prišlo do čistega prereza materiala, kar pa pri izdelavi makete ni moteče in daje vtis zloženih zidakov.

2.3.5. Sestava makete

Maketo sem pričela sestavljati s spodnjim delom, tako da sem na desni stranski del papirja s pravilnim odmikom od roba prilepila kapa ploščo, nadaljevala sem s pritrdjevanjem sprednjega dela na papir in enako storila še z levim delom. K prvim trem delom sem s pomočjo uhlja, narejenega za sestavljanje makete, dodala ploščo in jo šele nato oblepila s slojem papirja, tako da sem skrila uhlja.

Slika 25: Sestavljeni prvi trije deli makete

Nato sem prešla na zahtevnejši del makete, torej zgornji del. Največji izziv, ki sem ga pri tem opazila, je bila pritrditev stropa na stene hiše. Strop na maketi ni viden, skriva se med vidno streho in stenami. Po rešeni težavi, ki jo predstavim v naslednjem poglavju (2. 3. 6. Težave, pred katerimi sem se znašla), sem našla rešitev in strop pritrdila z belim lepilom »mekol«.

Slika 26: Maketa s sestavljenim stropom

Nato sem se z enako težavo soočila še ob lepljenju opornikov pod streho, a sem to rešila z lepilom v traku. Na opornike sem pritrdila še prvi del strehe – kapa ploščo, kar sem storila na enak način kot pri stropu.

Pri lepljenju strehe sem naredila napako pri lepljenju, saj sem drugi del kapa plošče prilepila na vrhu, tako da je prekrival prvi del, kar se opazi potem pri plasti papirja. Na sprednji strani

makete je vidno, da ni dovolj dolg, da bi dokončno prekril stranico. Uhelj, ki je narejen, da streho še zaključimo, se zato začne nekoliko prej vihati navzdol.

Slika 27: Na maketi viden rob strehe

Po dokončanju sem celotno maketo pritrdila še na podlago. To sem izrezala ročno in jo oplemenitila še s papirjem, ki sem ga pritrdila s pomočjo samolepilne plošče. Hišico sem na papir prilepila s kombinacijo lepila v traku in belega lepila »mekol«.

Slika 28: Maketa na podlagi

2.3.6. Težave pred katerimi sem se znašla

1. Pritrjevanje stropa: kot že zgoraj navedeno sem imela težave pri lepljenju stropa na steni ravno zaradi utora, ki ga naredi laser ob rezanju kapa plošče. Problem nastane pri izrezovanju z laserjem. Žarek laserja oddaja vročino, ki kapa ploščo stopi po črti, v sredini plošče, kjer se nahaja stiropor, se plošča stopi dlje v ploščo, kot je zgoraj vidno

pri foliji. Tako je površina, ki jo lahko z lepilom spajamo k drugi ploskvi, zelo majhna. Pri lepljenju to pomeni izredno nizko trdnost. Težavo sem rešila, tako da sem belo lepilo »mekol« dodala zgolj po kupčkih, da je lepilo zapolnilo tudi nastale utore. Težava se je kasneje pojavila pri vseh podobnih spajanjih, opornikov strehe, hišice na podlago ...

Slika 29: Viden utor, narejen ob izrezu z laserjem

2. Samolepilna plošča: ob nakupu kapa plošče sem razmišljala o lažjem lepljenju papirja. Takrat se mi je zdelo lažje, če je plošča lepilna in se ne ukvarjam z lepilom ter zgolj odstranim folijo. V praksi se je pokazalo ravno obratno. Celotno površino papirja je bilo treba dati na ploščo naenkrat ali postopoma s čisto poravnanim robom, saj se papir ob prvem stiku s ploščo zalepi nanjo.
3. Pravokotnost makete: ker sem pričela z lepljenjem makete pri stranicah, opore za pravokotno obliko ni bilo. Težava se je pojavila pri lepljenju stropa, saj je pravokoten položaj takrat bil ključnega pomena. Pomagala sem si s kvadratasto folijo na kapa plošči.

2.3.7. Naredila bi drugače

V nalogi je nekaj stvari, ki bi se jih kljub uspehu lotila malo drugače.

Začela bi z izbiro materiala, najverjetneje bi se zanimala za vezano ploščo ali podobno, saj se mi zdi, da bi bilo s pomočjo dodatno narisanih »vezi« maketo veliko lažje sestaviti in jo po potrebi tudi večkrat razstaviti ter ponovno sestaviti, kar bi mi ustrezalo glede njenega prenosa. Bi pa za tako maketo morda odštela več denarja, kot sem ga sedaj.

Na maketo bi dodala še razne dodatke, kot so vzorci, ki bi se bolj ujemali z resničnimi, podrobnosti spominske plošče, izrisane letnice.

Dodala bi dimnik, ki sem ga v raziskovalni nalogi tudi omenjala, a sem na njega pri izdelavi makete pozabila.

3. REZULTATI HIPOTEZ

Ob začetku raziskovalne naloge sem si postavila štiri hipoteze. Vse, kar sem si zastavila, sem raziskala in dobila odgovore. Večina odgovorov je temeljila na pogovoru z lastnikom in ogledom hiše.

Hipoteza 1: Rojstna hiša Franca Miklošiča se danes več ne uporablja kot stanovanjska hiša, vikend itd., temveč zgolj kot spomenik znanstvenika in jezikoslovca. Po obisku in pogovoru z lastnikom sem ugotovila, da se hiša še vedno uporablja kot vikend, je primerna za krajše prenočitve, kuhanje in zgolj nujno potrebne stvari v hiši. Na podlagi tega hipotezo zavržem.

Hipoteza 2: Ohranjenih je še vsaj nekaj delov hiše prvotne gradnje. V hiši še vedno najdemo komponente, kot so prva opeka, tram iz leta 1629, lončena peč, ki pričajo o prvem izgledu hiše in ohranjenosti njene prvotne gradnje. Hipotezo lahko potrdim.

Hipoteza 3: Hiša ima zgolj tri prostore (kuhinjo, dve dodatni sobi). Prvotno je imela zgolj štiri prostore in podstrešje, danes se je dozidala še ena soba in klet, ohranilo pa se je tudi podstrešje. Hipotezo zato zavržem.

Hipoteza 4: Uspelo mi bo izdelati maketo hiše. Hipotezo lahko potrdimo, saj sem kljub manjšim napakam pri lepljenju in pomoči pri dokončanju načrtov uspela izmeriti, narisati načrte, jih oblikovati v AutoCAD-u, izrezati na laserskim rezalnikom in jo sestaviti.

4. DRUŽBENA ODGOVORNOST

Naloge sem se lotila zato, da ljudem predstavim starejšo arhitekturo, ki se kljub vsem novostim še vedno najde po Sloveniji. Predstavila sem preprosto gradnjo laikov, ki niso za gradnjo imeli nobene izobrazbe, gradili so zgolj na osnovi izkušenj in znanja prednikov.

Poudariti želim iznajdljivost ljudi in napredek, ki smo ga dosegli v tem času.

Z nalogo izražam spoštovanje in odgovornost ljudi v svojem kraju do kulturne dediščine prednikov, ki so tam živeli pred nami, in lastnikom, ki v to vlagajo svoj denar, čas in trud.

Izdelovanje makete se mi je zdelo kot delo, ki od ljudi zahteva strpnost, natančnost, sproščenost in še mnogo lastnosti, ki jih danes izgubljam, a bi nam v življenju zelo koristile.

5. ZAKLJUČEK

Letos sem z raziskovalno nalogo izjemno zadovoljna. Pomembno je, da sem se ob vseh delih, ki jih je naloga vključevala, zabavala, sprostila in uživala. V sklopu naloge mi je uspelo uresničiti vse zadane cilje.

Prebrala in preiskala sem veliko slovenske in tuje arhitekturne literature in iz nje izluščila najboljšo vsebino, ki se mi je zdela primerna za nalogo.

Ugotovila sem, da je v hiši nekaj komponent še iz časa čisto prve gradnje in med vsemi prenovami, ki so se skozi vsa ta leta dogajale, niso bile zamenjane. Kar priča tudi o kvaliteti nekaterih del takrat. Kljub temu se v hiši opazijo šibke točke, kot so vlaga v steni zaradi gradnje brez temeljev in podobne stvari, ki kljub prenovi še danes vplivajo na življenje tam.

Naredila sem svojo prvo maketo, in čeprav ni popolna, je zame prva in zato toliko bolj posebna, in izrisala tloris ter prerez hiše, ki lahko prikaže tudi njeno notranjo razporeditev.

Uspelo mi je dvakrat obiskati in videti hišo tudi v živo, jo celotno prehoditi in ob tem poslušati življenjske zgodbe ljudi, ki so tam živeli.

Vesela sem, da sem opazila pomanjkljivosti in napake makete in sem to zapisala tudi v nalogi. Nalogo bi lahko razširila še v dve smeri, ki ju imam v mislih mogoče za naslednje leto tako, da bi v nalogo vključila še gospodarski del posestva.

6. VIRI IN LITERATURA

6.1. Literatura

Deu Ž., Stavbarstvo slovenskega podeželja: značilno oblikovanje stanovanjskih hiš. Ljubljana: ČZD Kmečki glas, 2001

Juvanec B., Arhitektura Slovenije 2, Vernakularna arhitektura, severovzhod = Architecture of Slovenia 2, Vernacular Architecture, Northeast; Ljubljana : i2 : Fakulteta za arhitekturo, 2010.

6.2. Spletni vir

https://sl.wikipedia.org/wiki/Franc_Miklo%C5%A1%C4%8D (14.4.2022)

6.2. Slikovni viri

Slika 30: Črna kuhinja na Meznarjevi domačiji. Dostop:

https://www.kam.si/meznarija_s_crno_kuhinjo/

Slika 2: Rojstna hiša Franca Miklošiča, Radomerščak 33 (avtor naloge), 13.11.2021

Slika 3: Potomka stare trte (avtorica naloge), 13.11.2021

Slika 4: Tabla pri žametovki (avtorica naloge), 13.11.2021

Slika 5: Primerjanje zidakov (avtorica naloge), 13.11.2021

Slika 6: Vrata pred kletjo (avtorica naloge), 13.11.2021

Slika 31: Vrtni paviljon (avtorica naloge), 13.11.2021

Slika 8: Kovane vezi (avtorica naloge), 13.11.2021

Slika 9: Tloris hiše (avtorica naloge), 14.1.2022

Slika 10: Odpadanje ometa na zunanji steni, za vhodnimi vrati (avtorica naloge), 13.11.2021

Slika 11: Strop v kuhinji (avtorica naloge), 13.11.2021

Slika 12: Odpadanje ometa od obodu vrat (avtorica naloge), 13.11.2021

Slika 13: Tla v kuhinji, prehod v shrambo (avtorica naloge), 13.11.2021

Slika 14: »Čakatur«, viden iz zgornje strani (avtorica naloge), 13.11.2021

Slika 15: Dimnik, viden na podstrešju (avtorica naloge), 13.11.2021

Slika 16: Lesne vezi v ostrešju (avtorica naloge), 13.11.2021

Slika 17: Streha, vidna s podstrešja (avtorica naloge), 13.11.2021

- Slika 18: Manjša lončena peč (avtorica naloge), 13.11.2021
- Slika 19: Stari tram (avtorica naloge), 13.11.2021
- Slika 20: Lončena peč v spominski sobi (avtorica naloge), 13.11.2021
- Slika 21: Maketa hiše (avtorica naloge), 16.2.2022
- Slika 22: Ekran laserja (avtorica naloge), 16.2.2022
- Slika 23: Izrez kapa plošče (avtorica naloge), 16.2.2022
- Slika 24: Izrez na papirju (avtorica naloge), 16.2.2022
- Slika 25: Sestavljeni prvi trije deli makete (avtorica naloge), 16.2.2022
- Slika 26: Maketa s sestavljenim stropom (avtorica naloge), 16.2.2022
- Slika 27: Na maketi viden rob strehe (avtorica naloge), 16.2.2022
- Slika 28: Maketa na podlagi (avtorica naloge), 16.2.2022
- Slika 29: Viden utor, narejen ob izrezu z laserjem (avtorica naloge), 16.2.2022

